

Hajdi Majer-Hauzer

Samostalna deca su
SREĆNIJA
pedagoški metod Marije Montesori

Prevela s nemačkog
Jelena Mijailović

■ Laguna ■

Naslov originala

Heidi Maier-Hauser

LIEBEN ERMUTIGEN LOSLASSEN

Erziehen nach Montessori

Copyright © 2008 Beltz Verlag, Weinheim und Basel

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SAMOSTALNA DECA
SU SREĆNIJA

Sadržaj

Uvod	11
1 Dečja samostalnost	15
Konobar	29
Ne preuzimajmo dečje obaveze	31
2 Kako da zainteresujemo dete za nove aktivnosti?	39
Sačekajmo pravi trenutak	40
Koncentrišimo se na suštinu zadatka.	42
Ne padajmo na dečje trikove	45
Ne opterećujemo dete.	47
Ne pomažimo detetu ako to nije potrebno	48
Dozvolimo detetu da bude kreativno	52
Kako da u detetu podstaknemo kreativnost?.	54
Dečja koncentracija.	55
I u igri mora da postoji red	57
Kako moderna tehnologija utiče na razvoj deteta.	59

3	Deci je potrebno ohrabrenje	63
	Kako dete reaguje na pohvalu?	66
4	Granice.	69
	Vaspitanje deteta zahteva istrajnost	76
	Deci je potrebna sloboda	78
	Kada se deca svađaju.	80
	Kada postane opasno	84
	Kada dete vodi glavnu reč.	87
	Kada dete želi da privuče našu pažnju	90
	Kada dete po svaku cenu želi da nametne svoju volju	92
	Psovke, igre plastičnim pištoljima i slatkiši	94
	Ljubomora	97
	Kada dete laže	101
5	Kazna.	104
	Da li je kazna zaista delotvorna?	110
	Uskraćivanje ljubavi i pažnje	111
	Da li je kazna nekada zaista neophodna?	115
6	Posledice dečjeg ponašanja	117
	Budimo složni kada je vaspitanje našeg deteta u pitanju.	126
7	Reagujmo umesto da se raspravljamo s detetom.	129
8	Obratimo pažnju na ton kojim se obraćamo detetu	134
9	Deca moraju da imaju svoj skriveni kutak	137
10	Pretnje	140

11 Da li bi trebalo da nagrađujemo dete?	145
12 Promenimo vaspitni stil i budimo odlučni u tome	149
13 Period inata.	157
Ne podsmevajmo se dečjem besu	158
Uzvratimo na dečja osećanja	160
Uključimo dete u porodičnu svakodnevicu i zajedno donosimo odluke.	163
Mnoge situacije lakše je rešiti ako u to uključimo igru	165
14 Dečji strah.	168
15 Detetu pomažemo ako ga pažljivo saslušamo .	175
Važno je kako ćemo saslušati dete	177
Važno je da uzvratimo na dečju priču	182
Iskreno saslušati nekog znači imati strpljenja	187
Da li su osećanja zaista važna?	189
Ne držimo detetu pridike, već ga pažljivo saslušajmo .	193
Tri koraka ka uspešnom slušanju	197
Da li da saslušamo dete i kada je nevaljalo?.	200
Da li moramo da saslušamo dete i kada ono neprestano brblja?	201
Kada se dan bliži kraju – uz dečji krevet	202
16 Da li moramo u potpunosti da se posvetimo detetu?	208
Zajedničke aktivnosti sa detetom	213
17 Roditeljstvo je težak životni zadatak	215

Literatura	221
Izjave zahvalnosti.	223
O autorki	225

Uvod

Kada sam pre nekoliko godina prvi put posetila obdanište Montesori, bila sam oduševljena. Dobro se sećam te uredne i prostrane sobe u kojoj se nalazilo tridesetak dečaka i devojčica. Deca su sedela za stolovima i bavila su se različitim aktivnostima. Dvojica dečaka su prala, ljuštila a onda pekla krompir na šporetu. Četvoro dece slagalo je reči od drvenih slova na tepihu. Dve devojčice pomerale su neke predmete i na listu papira čitko su beležile svoja zapažanja. Dečak i devojčica pokušavali su da uz pomoć malog strujnog kola upale lampu. Deca ovde šiju, pletu, diskutuju i eksperimentišu.

Ta dečja radost u radu toliko me je oduševila da sam istog dana odlučila da studiram obrazovno-vaspitni metod Marije Montesori. Nakon studija u Londonu otvorila sam sopstveno Montesori obdanište.

Posetioci svakodnevno dolaze u moj vrtić. Većina njih u neverici posmatra kako dvadeset dečaka i devojčica, od dve do osam godina, zadovoljno, samostalno

i sa velikom istrajnošću obavljaju svoje dnevne aktivnosti. Deca su prijatna, srdačna i retko se svađaju. Ona pomažu jedna drugoj kada je potrebno. Posmatrati ih tako usredsređene na svoje zadatke nezaboravno je i prijatno iskustvo. Ne treba da nas čudi to što se deca ovde strasno posvećuju svojim aktivnostima. To je rezultat koji proizlazi iz toga što u ovakvom obdaništu deci dozvoljavamo da se bave onim što ih ispunjava. Time se podstiče njihova samostalnost, kreativnost, sve uz puno slobode ali i uz postavljanje jasnih granica u vaspitanju, uz ljubav i pažnju. Oduševljena sam tom kreativnom atmosferom.

Kada su me roditelji više puta molili da im pomognem u tome da i njihova deca budu tako zadovoljna, počela sam da vodim seminare za roditelje. Bila sam duboko pogođena nesigurnošću, bespomoćnošću i očajanjem mnogih od njih. Od tada su me mnogi polaznici kursa nagovarali da svoja pedagoška iskustva pretočim u knjigu. Dugo sam se opirala tim molbama. Ali kada sam shvatila da moji kursevi pružaju roditeljima pravu pomoć i ohrabrenje u vaspitanju dece, odlučila sam da se upustim u taj novi izazov.

U ovoj knjizi želim da vam pojasnim elemente Montesori metode, koji su primenljivi u praksi i mogu da vam budu od velike pomoći u vaspitanju dece. Moj cilj je da prenesem iskustva koja sam doživela u sopstvenom obdaništu, na roditeljskim kursovima i privatnim savetovanjima roditelja. Nadam se da će vam knjiga pomoći da bolje razumete dečji svet i da će vam olakšati odnose sa decom u porodičnoj svakodnevici.

Knjigu sam pre svega posvetila nesigurnim roditeljima koji žele da provere da li pravilno vaspitavaju

svoju decu. Zatim, roditeljima koji su izgubili zadovoljstvo u odgajanju dece ili su suviše umorni, obeshrabreni i iscrpljeni. Roditeljima koji su proživeli teško detinjstvo i koji žele samo jedno: da njihova deca imaju bolji život, kao i roditeljima koji su posvećeni zadatku da im deca odrastu u zdrave i samostalne ljude. Želela bih da predstavim praktične primere u vaspitanju dece i nadam se da će vam oni pomoći da se lakše izborite sa problemima i da budete zadovoljni.

Najveći deo mojih zapažanja i predloga odnosi se na decu do osme godine života. Naravno, oni mogu da se primenjuju na sve dečje uzraste.

Drage majke, dragi očevi, pretpostavljam da ćete čitati ovu knjigu zato što želite da vaša deca budu srećna i zato što želite da zajedno doživite mnoge srećne i nezaboravne trenutke. Ova knjiga pomoći će vam da sa svojom decom živite srećno i zadovoljno. Molila bih vas da knjizi posvetite vreme, da je u miru pročitate i da ne preskačete delove koji vam se u trenutku učine nevažnim. Pokušajte da te primere iskoristite u vašoj svakodnevnici i radujte se svakom dečjem uspehu!

To što mi volimo našu decu iz dubine duše neće nas sprečiti da pravimo greške u njihovom vaspitanju. Kao majka dvoje dece, osetila sam radost i brige majčinstva, grešila sam i često u očajanju tražila puteve ka boljem razumevanju deteta. Saosećam sa svim roditeljima koji traže pomoć i zato sam najveći deo knjige napisala u prvom licu množine, kako ne biste pomislili da vam držim lekciju o dečjem vaspitanju. Želim da s vama podelim iskustva koja su me, kada je dečje ponašanje u pitanju, naučila nečim korisnom i nadam se da će vam ova knjiga pomoći da bolje razumete dečji svet.

Pre nekoliko godina obdanište sam prepustila svojoj saradnici. Od tada savetujem roditelje i pomažem deci koja imaju probleme u učenju. Svi opisani primeri istiniti su događaji, jedino su promenjena imena dece i roditelja.

O deci

Iz knjige *Prorok* Halila Džubrana

*Vaša deca nisu vaša.
Ona su sinovi i kćeri
žudnje Života za samim sobom.
Oni nastaju preko vas, ali ne od vas.
I, premda su sa vama,
ona vam ne pripadaju.
Možete im darovati svoju ljubav,
ali ne i svoje misli,
jer ona imaju misli sopstvene.
Možete im skućiti tela,
ali ne i duše,
jer duše njihove obitavaju u kući sutrašnjice,
koju vi ne možete pohoditi,
čak ni u snovima svojim.
Možete težiti da budete kao oni,
ali ne pokušavajte da ih terate da budu kao vi.
Jer, život ne ide unazad,
niti se zadržava u prošlosti.
Vi ste lukovi iz kojih se deca vaša poput živih strela
odapinju napred.**

* Džubran, Halil, *Prorok; Prorokov vrt*, preveo Raša Sekulović, Pai-deia, Beograd, 2010.

1.

Dečja samostalnost

Prvog dana u obdaništu, Lilijana sve pomno posmatra i ide od stola do stola. Namerno, nepažljivo i munjevitom brzinom obara Monikin crtež na pod i gazi ga. Zatim uzima Alanovu uljanu kedu i njome u prolazu žvrlja Aninu sliku, koju je ona nacrtala s velikim trudom. Nije prošlo ni tri minuta a sva deca počela su da se čuvaju od Lilijane. Kada im se ona približi, deca sakrivaju svoje stvari. Krećem ka Lilijani. Curi joj nos.

„Gde ti je maramica?“, pitam je.

„U garderobi!“ Ona šmrkće i želi da joj donesem maramicu. Hvatam je za ruku i odlazim s njom u hodnik gde joj je okačena odeća. Nakon određenog vremena Lilijana prkosno izvlači maramicu iz džepa i baca je pred moja stopala. Ja se ne pomeram.

„Moraš da mi obrišeš nos“, naređuje mi.

Ja se udaljavam. Lilijana prkosno briše nos i baca prljavu maramicu na pod.

„Prljava papirnata maramica baca se u korpu za papir koja stoji tamo“, kažem joj odlučno. Lilijana me

odmerava od glave do pete, zatim odlučuje da podigne maramicu i da je baci u korpu.

Pokušavam da zainteresujem Lilijanu za neku igru, vodim je do mesta gde stoje makaze i papiri. Zapanjena sam jer shvatam da ona ne zna da koristi makaze. Ona me nesigurno gleda, zatim udara makazama o sto. Majka je Lilijanu počela da vodi u obdanište tek sa punih šest godina, međutim morala je već nakon dve nedelje da je ispiše jer vaspitačice s Lilijanom nisu mogle da izađu na kraj. Dete tako nije imalo nikakvu šansu da se prilagodi najjednostavnijim svakodnevnim aktivnostima. Pokazujem joj kako se drže makaze, pomažem joj u jednostavnoj vežbi. Lilijana nema strpljenja. Nakon pola minuta ona ustaje i pokušava da iseče Petrin sašiveni uzorak. Bogu hvala, ništa se nije dogodilo, ali Petra je ljuta. Odlučno hvatam Lilijanu za ruku i ostavljam je da sedi sama za stolom.

„Lilijana“, rekla sam joj, „moraš da ostaneš ovde dok ne prestaneš da povređuješ svoje drugare“. Stojim pored nje dok ne odluči da se ne pomera sa stolice. Tokom celog prepodneva na visokom sam stepenu opreza. Atmosfera u obdaništu je napeta.

Tokom sledećeg dana zapažam da je Lilijana veoma nesamostalna i taj veliki nedostatak pokušava da nadomesti tako što neprestano maltretira svoje drugare i želi da ih na bilo koji način povredi.

Narednih nedelja pokušavam da pomognem Lilijani da bude samostalna i iznenađena sam kako ona brzo obavlja postavljene zadatke. Kada je reč o njenoj netoleranciji prema drugaricama i drugovima, motrim na nju oprezno i neprestano. Nakon četiri nedelje

Lilijanu ne možemo da prepoznamo. Sve je samostalnija i poslušnija, sve sigurnija u sebe. Ona povremeno pokušava da zadirkuje poneko dete i pritom se dogodi i da ga udari. Ali takvo ponašanje nestaje tokom narednih dana. Lilijana postaje strpljivija, a po njenom izrazu lica rekla bih i da je zadovoljnija. Majka je iznenađena, a kako mi se čini, i malo uznemirena. Žena se odrekla posla koji je volela kako bi bila sa svojom porodicom. Ona želi da razmazi svog muža a naročito decu, da im odagna sve životne neprijatnosti, da bude tu uz njih onoliko koliko može. To je njen životni smisao, životni zadatak. Lilijanina majka često je razočarana jer deca ne znaju da cene njenu ljubav i njen trud i ne uzvraćaju joj na to onako kako bi ona želela. Majka smatra da su joj deca razmažena, sebična i nadmena. Ali to su ipak deca, rekla mi je. Ona želi da im olakša život. Samostalnost? Da, to mogu da nauče i u školi, objašnjava ona. Život nas ne mazi i pokazuje svoju surovu stranu još dok smo deca. Majka želi da pazi na svoju decu kao malo vode na dlanu i priznaje mi da ih rado služi i da deca tako zavise od nje. „Šta tu nije u redu?“, pita ona.

Nije svaka pomoć zaista korisna.

Postoje majke i očevi koji silno razmazu svoju decu, žele da im udovolje u svemu, onoliko koliko mogu, ispunjavaju sinovima i ćerkama svaku želju, žele da im život učine srećnijim, ispunjenijim i lakšim. Mnogi od njih iskusili su kao deca poteškoće i muke, nedostajali

su im ljubav, sigurnost, razumevanje i oslonac i sada imaju samo jednu želju: da njihovoj deci bude bolje. Međutim, postoje i oni roditelji koji su u svom detinjstvu bili previše zbrinuti, zaštićeni i razmaženi, pa su i od svoje dece napravili bespomoćne i nesposobne ljude.

Sve se tako brzo dešava: stupimo u brak i čeznemo za decom. Zaklinjemo se da ćemo deci pokloniti svu ljubav, da će ona rasti u divnom okruženju, mislimo da će sve biti dobro i ispunjeni smo velikom nadom i radošću.

A onda na svet dođu deca. Neosetno, postaju centar porodice i zahtevaju od nas sve. I od samog početka ne ide tako lako kako smo o tome maštali. Nije lako uprkos svoj toj ljubavi! Postajemo obeshrabreni, bespomoćni. A kada čujemo kako prijateljici iz fitnes kluba vaspitanje dece tako lako polazi za rukom – ona o tome priča uvek kada posle treninga odemo na kafu – osećamo se još bednije. Ne možemo više da podnesemo tu situaciju. Kao i sve one lepe mame iz dečjeg parka koje, čini se, sve s lakoćom drže pod kontrolom. Ne možemo da priznamo da imamo probleme. Mi to jednostavno ne možemo!

Čini se da su majke u odgajanju deteta često usamljene, osećaju se nesposobno i razočarano. Šta zaboga radim pogrešno? Kako da se nosimo s tim odgovornim zadatkom – to je najveći izazov koji postoji! Na to čovek jednostavno nije pripremljen.

Majka nam priča na kursu:

„Kada je naša ćerka došla na svet, bila sam oduševljena tim nedokučivim čudom života. Mogla sam satima

da sedim i da posmatram to majušno biće koje smo mi stvorili. I znala sam: našem detetu će biti dobro. Ovo moje blago paziću kao kap vode na dlanu! Sve ću učiniti samo da ono bude srećno. I činila sam sve! Od početka sam mu ispunjavala svaku želju i trošila na to neizmernu energiju. Prošli su meseci dok nisam primetila da naša mala devojčica ima kontrolu nada mnom, da je nervozna i da me je potpuno okupirala. Pitala sam se šta to radim pogrešno, odrekla sam se sebe i svojih želja kako bih zadovoljila njene potrebe. Sada naša ćerka ima četiri godine. Plače od jutra do večeri, nikada ne želi da se igra sama, i to je neizdrživo. Naš brak trpi zbog toga, a moj muž dosta vremena provodi van kuće. Mislim da sam previše razmazila svoje dete i time sam uništila sve što sam imala!"

Beskrajno volimo svoju decu. Međutim, naša predanost nije uvek dovoljna. Jer deca u odrastanju moraju da ovladaju potrebnim veštinama kako bi izrasla u jake ljude, koji će znati da se snađu u svetu. Za roditelje je to dugotrajna i često zahtevna borba, ako ne i najodgovorniji zadatak koji moraju da obave, a to je sigurno teži i zahtevniji rad od univerzitetskih studija!

Mnogi roditelji otklanjaju svojoj deci i najmanju prepreku s puta i žele da ih sačuvaju od životnih teškoća. Pomažu deci koliko mogu, nesebično ih oslobađaju svakog tereta, neprestano se trude da im ispune svaku želju, samo da deci bude dobro. Ima mnogo roditelja koji se toliko namuče oko svoje dece da dovedu

sebe do stanja fizičke i psihičke iscrpljenosti. A dete je i pored toga nezadovoljno, mrzovoljno i nezasito u svojim zahtevima.

„Moja petogodišnja Regula ne zna da se igra. Uvek je pripijena uz mene i pita me čime bi mogla da se zanima. A kada joj predložim nešto, ona odbija moje predloge. Regula jednostavno nije zainteresovana ni za šta. Neprestano me izaziva i želi da samo njoj posvećujem vreme. A kada joj ne ispunim zahteve, nastaje pakao: izaziva me svojom nepristojnošću, prosi pa sirup na tepih, baca kutiju sa finim biserima niz stepenice i viče kako ću opet morati da se potrudim i da ih pokupim. Ponekad se namerno umaže dok jede, samo da bih ja morala ponovo da je presvlačim. Regula neće sama da se obuče. Nijednom nije sama obula patofne. A kada ja to neću da uradim umesto nje, nastane kaos! Ja se tako iznova mirim sa situacijom, uslužim je zbog mira u kući ili, bolje rečeno, zato što ne mogu više da podnesem njene scene. Nemam više živaca ni snage. Zbog tako užasnih scena ponekad poželim da je nikad nisam rodila.“

Nije svaka pomoć korisna!

Na mojim kursevima zahtevam od roditelja da opišu kako bi se oni osećali da su nesamostalni. Tada ih zamolim da ovu knjigu odlože na pet minuta i da počnu da razmišljaju kao nesamostalne osobe. Molim

vas da zapišete svoja razmišljanja na ovu temu i da ih zatim pročitate.

Na moje pitanje kako se oseća osoba koja je nesamostalna, polaznici kursa su napisali:

- „Ne bih bio samouveren, bio bih obeshrabren i neraspoložen, osećao bih da ne mogu ništa da uradim sam.“
- „Oslanjao bih se na druge umesto na sebe.“
- „Osećao bih se nesposobnim u odnosu na partnera, oslanjao bih se na njega. Često bih partnera pitao za mišljenje kako bih shvatio da li je to što radim dobro ili nije.“
- „Sumnjao bih u sebe, potcenjivao bih druge i mučio bih svoje kolege i svog partnera.“
- „Bio bih osetljiv na kritiku zato što sam nesiguran u sebe.“
- „Osećao bih se bespomoćnim u nepoznatim situacijama ili konfliktima koji moraju da se razreše. Mislim da bih loše procenjivao šta treba da uradim.“
- „Bio bih prepušten sebi, ne bih prihvatao novine jer bih ih se plašio.“
- „Bežao bih od odgovornosti, zavisio bih od drugih.“
- „Mislim da bih imao duboki osećaj beskorisnosti.“
- „Mislim da bih bio egoista.“
- „Ne bih mogao iskreno da volim jer bih se suviše bavio sobom.“

Jedna polaznica kursa je rekla:

„Nesamostalna osoba možda bi i mogla na neki način da se oseća dobro, ako bi živela u okruženju koje je

skrojeno prema njoj. Nesamostalnost ima i svojih prednosti. Ipak, nesamostalnim osobama neophodna je pomoć da bi izrazile svoje želje, one nikada ne odrastu.“

Jedan otac je napisao:

„Kada bismo bili nesamostalni, ne bismo znali da ispoljimo svoja osećanja. Ne bismo se osećali prihvaćenima u nekom društvu, niko nas ne bi shvatao ozbiljno, a ni mi ne bismo nikog shvatali ozbiljno.“

Mnogi roditelji previše razmaze svoju decu. Zato im dajem zadatak da zapišu kako se oseća nesamostalno dete.

Polaznica kursa opisuje:

Nesamostalno dete oseća se otprilike ovako:

„Ja ovo ne mogu sam. Bez odraslih sam bespomoćan. Drugi sve znaju mnogo bolje od mene i zato ništa i ne pokušavam da uradim i radije ih posmatram. Osećam se glupim, nesposobnim i manje vrednim. Nemam svoje ideje, jer nisam motivisan i zato sam lenj. Ne znam šta je to uspeh jer odrasli sve obavljaju umesto mene.

Ljubomorani sam na moje samostalne drugove i nekada pokušavam da im se svetim. Često sam mrzovoljan i neraspoložen, zloban, neprijatan i prkosan.

Odrasli moraju za mene uvek da budu tu kako bi mi ispunili želje. Želim da se uvek posvete samo meni, inače mi postaje dosadno i zato pravim gluposti ili jednostavno dangubim.